

ВОЄВОДИ ПУТИВЛЯ

Путивль після приєднання до Московських володінь на початку XVI століття став найважливішим окраїнним містом Москви. У ньому була облаштована кам'яна фортеця, про яку згадує у своїх записках французький капітан Жак Маржерет: «В России замки и крепости деревянные, исключая Москвы, Смоленска, Иван-города, Тулы, Казани, Астрахани и Путивля».¹

Міці та неприступності путивльської фортеці дивувався і сірійський мандрівник Павло Алеппський: «Крепость Путивля большая и велико-лепная, неодолима и крепка в высшей степени... Внутри ее есть другая крепость, еще сильнее и неодолимее, с башнями, стенами, рвами, снабженными множеством пушек больших и малых, которые расположены одни над другими в несколько рядов».²

Над фортецею і Путивльською областю начальствував воєвода, у розпорядженні якого знаходились дворяни і боярські діти з козаками для охорони кордонів. Слово ж «воєвода» відоме з X століття. Так називали начальника, який очолював полк. З кінця XVI століття і до 1775 року воєводи стояли на чолі міст.³

Кожен воєвода був самостійним начальником, тримав безпосередній зв'язок з Розрядним і Посольським приказами і мав право писати самому царю. Ними, як правило, призначалися старі люди благородного походження, які користувалися повагою та авторитетом. При воєводі несли службу дяки для листування та ведення грошових розрахунків. Присутственным місцем, канцелярією воєводи була приказна ізба.

Путивльський повіт у XVI столітті межував з Диким полем, звідки кожної миті можна було чекати навали степових кочовиків. Тут пролягав один з найважливіших давніх татарських шляхів — Муравська сакма. Ним кримські та ногайські татари заглиблювались в Московські землі. Цей Муравський шлях, якщо дивитись по мапі адміністративного поділу України 1646 року,⁴ починався від Перекопа, йшов вздовж Дону та Сіверського Донця, ліворуч Белгорода, і на заломі Ворскли та Псла підходив до Сейму, десь кілометрів за 100—150 від Путивля. Узбережжям Сейму кримські татари підходили до меж Путивльського повіту. Певним свідченням цьому є назва урочища Муравій Яр біля села Козачого Путивльського району.

Кількість поселень у Путивльському краї швидко не зростала, як би це мало бути при наявності такої родючої землі, чудового невиснаженого чорнозему. Люди боялись набігів кочівників.

«Место — красотою, уединением и изобилием над иныя сичевья места багатого, — писав видатний монах Софронієвої пуші Сільвестр Медведєв, — аще бы един изъят был страх военный».⁵

Тому поселення укріплялися подібно до Путивля, а мешканці їх були такими ж воїнами, як і путивляни. Недаремно у кожного поміщика зброя й обладунк висіли над ліжком.

Путивлю як прикордонному місту призначалась одна з важливих ролей у системі оборонних укріплень Московської держави. За відомостями 1556 року, згідно з царським указом, ходив з Путивля воєвода дяк Матвій Іванович Ржевський у похід. Іван Грозний наказав йому

іти Дніпром до кримських улусів, добути там «язиків» та розвідати про хана. Ржевський підійшов до Псла, збудував човни і поплив. На Дніпрі до нього приєднались черкаські отамани Млинський, Михайло Єськович та 300 канівських черкас. З ними Ржевський пішов до Ісламкерменя, куди вже долинула звістка про їх напад і були вжиті заходи по обороні. Відігнавши коней і багато худоби, Ржевський з козаками пішли до Очакова і захопили штурмом Очаківську фортецю. Потім відбились від кримчаків і благополучно повернулись додому з багатою здобиччю.⁶

1571 року цар Іван Васильович вирішив упорядкувати сторожову та станичну служби, своїм указом від 1 січня призначивши її начальником князя М. І. Воротинського. В помічники йому були придані для визначення сторож з боку кримців—дьяк М. Ржевський та князь М. Тюфякін, а з ногайського боку — Ю. Булгаков.

Михайло Воротинський надіслав грамоти до прикордонних міст і звелів прибути до Москви письменним і станичним головам, станичним вождям і сторожам, котрі їздили в станицях у поле до різних урочищ. Путивльцям, зокрема, було наказано бути у Москві через два тижні після Хрещення Христового.

Поки князь Воротинський давав розпорядження у Москві, Ржевський з Тюфякіним та Булгаковим оглянули на місцях всі сторожі як з кримського, так і з ногайського боків. По їх дозору деякі колишні сторожі були замінені новими згідно з місцевістю та обставинами, намічено роз'їзди і поставлено мітки їздоків, де їм роз'їжджатися один з одним. Особливо багато змін було завдано сторожам Путивльським, Рильським та Донецьким: лінія їх вийшла далеко вперед. Для нагляду за нею було призначено особливих стоялих голів з Путивля та Рильська.

Між Самарою і Ореллю до Ржевського з товаришами прискакав сторож зі звісткою про похід Давлет-Гірея на Московські окраїни. Розпорядження Воротинського та його товаришів ще не були повністю виконані і неможливо було захистити Москву від ворожої навали, але вже наступного року новий похід кримчан зустрів гідний опір. Російські воеводи встигли зібрати достатньо війська, зробити укріплення на берегах Оки, було проведено широкомасштабну операцію по випалюванню степу, щоб позбавити корму коней кримчан і дати їм менше шансів захватитись у степу, і врешті-решт розбили кримських татар.⁷

Путивльські сторожі було розставлено таким чином:

перша сторожа «Кариж» на ріці Семі від Путивля 40 верстов, разом з рильськими сторожами по 5 чоловік з обох боків;

друга — «Бунякін Перевіз» на ріці Семі від міста 30 верстов, сторожів на ній з Путивля 5 чоловік. Між тих сторож простого місця 10 верстов, між ними чорний ліс, луки і ржавці;

третья сторожа «Мокошевичі» на ріці Семі вище міста 10 верстов, сторожів на ній стоїть з Путивля 5 чоловік. Між цією сторожою і Бунякіним Перевозом простого місця 20 верстов;

четверта сторожа — зимівля вниз по ріці Семі, нижче міста з версту, сторожів на ній з Путивля 5 чоловік;

п'ята сторожа на ріці Семі нижче того перевозу Білі Береги від Путивля 10 верстов, сторожів на ній з міста 5 чоловік.

Та в нових місцях від Новгорода-Сіверського по річці Клевені і до рубежу від Путивля 10 верстов:

одна сторожа біля Литовського городища, сторожів на ній 5 чоловік;

друга сторожа по ріці Клевені по Новгородській великій гонній дорозі, на великому перевозі, сторожів на ній 5 чоловік».⁸

Сторожі повинні були нести службу, не злізаючи з коней, і на пагорбах, звідки було далеко видно. Відпочивали служилі люди в одному поселенні, за яким і закріпилася назва Боярські Лежачі (нині село Бояро-Лежачі Путивльського району). А біля села Бунякине, де була сторожа «Бунякін Перевіз», та епоха закріпилася і збереглася до наших днів в назвах урочищ — Стрелеччина, Козаче та Караулово.

Путивльські воеводи слідували за тим, щоб кожен дозорець мав два добрих коня і міг у разі потреби швидко доскакати до Путивля і попередити про можливу загрозу. На найвищій (27 метрів) Вистовій башті путивльського Городка постійно знаходились спостерігачі. Була розроблена спеціальна система сповіщення за допомогою вогнів, а також система кур'єрського зв'язку між Путивлем та Москвою.

За сумлінну службу сторожові люди отримували землю, гроші та хліб, а за недбалу їх сікли гарапником. Якщо ж хтось залишав вахту раніше належного двотижневого строку і в той час «учинялась війна», то порушника чекала смертна кара.⁹

Для несення станичної, польової та сторожової служби путивльські воеводи заохочували українських козаків та черкас з переселенців (з тих часів і досі у Курській області дуже велика українська діаспора). Ще в 1546 році путивльський воевода Михайло Троекуров повідомляв Івана Грозного про вихід українських козаків у поле для несення сторожової служби.¹⁰

У цьому плані цікава звістка путивльського воеводи боярина Григорія Борисова в 1589 році: «Приехал с поля Путивль на твое государство имя черкашенин Василий Андреев с двумя донецкими казаками».¹¹

Варті уваги також царські накази путивльському воеводі Афанасію Зінов'єву. У квітні 1589 року цар звелів йому, щоб він з путивльцями, чернігівцями, рильськими та стародубськими козаками йшов до району Дикого поля на Донець. У його загоні було 20 дітей боярських з Рильська та 47 козаків, а також 20 дітей боярських з Путивля, 57 білодворців, 45 черкас. Та з Чернігова підійшло 70 дітей боярських з 93 кінями. Наказано було підібрати в Путивлі, Рильську і Стародубі триста козаків і призначити їм платню по 2 карбованці з умовою, щоб кожен мав по два коня. Намічалось з 100 путивльських стрільців вибрати 20 найкращих, і 20 з 100 пушкарів і затінщиків. Але стрільці сказали, що коней у них нема, а у пушкарів та затінщиків не було пищалів. Зінов'єв доповів про це царю. Вимоги було вдоволено. На Донці путивльський воевода зустрівся з запорізьким отаманом Матвеевим, котрий сказав, що козаки живуть скрутно, їдять траву, а не хліб. З Москви було надіслано харчі, 100 карбованців на 620 чоловік та подарунки отаманам.¹²

Одним з найголовніших завдань путивльських воевод було підтримання прикордонного гарнізону у бойовому стані. Так, в листі царю воеводи Семен Прозоровський та Іван Чемоданов сповіщали, що в Путивлі кінних та піших служилих людей, включаючи московських стрільців, за списками усього 1700 чоловік. Пищалі здебільшого старі й «худі», а у багатьох їх взагалі нема, тому що багато путивльських та чернігівських дітей боярських безпомістні й бідні. І якщо трапиться навала кримських татар і ногайців і Путивль опиниться в осадному стані, то укріпити острог і зберегти посад буде нікому, як нікого буде послати і в військовий похід. «И будет, государь, от воинских людей учинитца твоему государеву делу какая поруха, и нам бы, холопом твоим, от тебя, государя, в опале не быть».¹³

З кінця XVI століття місцевих воевод почали називати річними (годовими), бо вони призначалися для управління на один рік. Пізні-

ше їх стали називати містовими (городовими). Здебільшого до міст посилали не одного воеводу, а з товаришами (другі та треті воеводи).¹⁴ Наприклад, у 1621 році в Путивлі воеводствували Василь Туренін та Сергій Собакін,¹⁵ у 1625 — Олексій Головін та Іван Єсипов,¹⁶ у 1630 — Михайло Бутурлін та Гнат Уваров¹⁷ тощо.

Стосунки першого воеводи та його товариша не були чітко визначені, усі справи вони вели разом. А якщо воеводи ворогували, то уряд їх за це карав.

Міра влади воевод була неоднаковою. Ті, котрі були з дяками, мали більшу владу.¹⁸ У Путивлі воеводи були з дяками. Причому в деяких відписках вони постають нарівні з воеводами. Так, у листі до Посольського приказу 27 листопада 1650 року говориться: «Государю царю и великому князю Алексею Михайловичю всеа Руси холопи твои Сенька Прозоровский, Ивашко Чемоданов, Ивашко Зиновьев челом: бьют».¹⁹ Останній і є дяк.

Іноді пошту до Путивля було адресовано воеводам та дяку, як, скажімо, лист від 10 вересня 1649 року: «Его царского величества боярину воеводи князю Семену Васильевичу Прозоровскому да Ивану Захаревичу Ляпунову, да дяку Мина Грязеву, Богдан Хмельницкий, гетман с Войском Запорожским поклон свуй оддает».²⁰

Як вже було сказано вище, на воеводській посаді був навіть дяк Матвій Ржевський, виходець з простонароддя, який ходив в похід і бив кримських татар у їх власних улусах. Цар Іван Васильович з дитинства ненавидів пихатих вельмож і більше довіряв таким простим людям, як Ржевський.

Воеводам Путивля та інших великих міст, куди вони посилались з товаришами, надавалось право вирішувати громадянські справи до 100 і навіть до 500 карбованців. Усі справи, які перевищували владу воевод, направлялись прямо до Москви. Проміжних інстанцій між Путивлем та Московією не було.

Справи «розбійні, татебні та убійственні» підлягали веденню губних старостів, за котрими воеводи вели нагляд. Путивльські воеводи мали також право виносити смертні вироки. Вони повинні були переслідувати біглих, вживати заходи проти пожеж, заразних хвороб, заборонених ігрищ та непристойних видовищ.²¹

Через Путивль йшло листування Московського уряду з гетьманом Богданом Хмельницьким. Слід відзначити важливу вказівку на перебування Б. Хмельницького у Путивлі. Український шляхтич С. Павша, котрий воював на боці Речі Посполитої, регулярно повідомляв новини з України командуючому литовськими військами Я. Радзивілові. 28.ІІІ. 1654 р. у листі з Мозиря він характеризував напружену ситуацію, що склалася в Україні після Переяславської ради, через що гетьман і генеральний писар мушили навіть перевести свої сім'ї з Чигирина до Миргорода. Тоді ж Б. Хмельницький, за словами Павші, прибув до Путивля: «У цей же час сам зрадник (прибув) до Путивля і там змовлявся з цими московськими воеводами» (Воеводський держархів у Кракові. Зібрання Піночі, № 363, с. 997).²²

Путивльські воеводи постійно доручали торговим людям, котрі їхали з крамом до Литви, «провідувати вісті», ретельно допитували усіх прибулих до Путивля про «вісті» і якщо чули щось нове і важливе, то негайно інформували про це Розрядний та Посольський прикази у Москві.

У обов'язки воевод прикордонного Путивля входила і організація митної служби: збір мита, конфіскація заборонених для провозу до Литви товарів (порох, свинець, зерно, сіль). Привезені з Литви вино

та горілку воеводи вимагали здавати до царських шинків. Затриманих із «заповідними» товарами заносили до спеціальних списків і саджали до в'язниці, доки їх долю не вирішать у Розрядному приказі. Так, 27 листопада 1623 року митний та «кабацький» відкупник Іван Павлов привів у севську приказну ізбу затриманих ним «гулящих людей» Ондрія Безучастного та Калину Попова, котрі до митниці не з'явилися, мита з товару і з возу не сплатили, а хотіли потай слободою провезти 13 пудів солі до селяця Порохонь Новгород-Сіверського повіту і там обміняти її на чотири бочки солоної риби. Сіль воевода Борис Кокарев звелів забрати на користь держави, Безучастного висікти гарапником, а Попова — батогом. Після цього їх було видано на поруки і заборонено надалі «заповідними товарами» за кордон промишляти, жити у Севську до царського указу.²³

За конституцією Сейму 1643 року польським урядом також було встановлено свої прикордонні комори в Конотопі, Ромнах тощо.

Аби запобігти провозу заборонених товарів, прикордонні служби перекривали польові шляхи, перевози, стежки, але марно. Так, путивльські воеводи В. Туренін та С. Собакін у листі 17.VIII.1621 р. писали царю, що багато купців їздять з Рильська до литовських міст через Каризький перевіз польовими шляхами на Сулу та Піщаний брід і таким чином минають путивльські сторожі і митницю. «И ныне, государь, затем в Путивле твоя государева таможенная пошлина забираетца в убыль».²⁴

У коло обов'язків воевод Путивля входило приймати і розподіляти на постійне проживання українських та білоруських переселенців з польсько-литовських володінь. Відтоді існує в Путивльському районі білоруська діаспора в селах Нова Слобода, Ліново тощо. Прозвали білоруських переселенців «горюнами», бо горе і нужда примусили їх шукати нових місць під сонцем. Слово «горюн» було синонімом слова «білорус».

Бажаючи зберегти мирні відносини з Польщею, російський уряд офіційно не дозволяв перетинати кордон великим групам українських козаків та селян, але давав таємні вказівки воеводам прикордонних міст приймати переселенців невеличкими групами. Перевага віддавалась сімейним, а холостяків та одиноких, бувало, завертали назад. Так, у 1623 році в Путивльський повіт переселилось 16 українських сімей, в 1639 році — 10 сімей, їм було наділено озеро для риболовлі. У березні того ж року прийняли на службу в Путивлі 20 запорізьких черкас. Деякі українські біженці приходили до Путивля з пищаллями та шаблями, а бідніші — з рогатинами. Переселенців, які несли сторожову службу, російський уряд наділяв землею, хлібним та грошовим жалуванням, зброєю та боеприпасами.

6 вересня 1638 року путивльський воевода Микифор Плещеев отримав листа від гадяцького старости Мартина Длуського з вимогою видати перебіжчиків Івана Оскерку з товаришами. Воевода у своїй відповіді висловив догану старості, що той написав «непригожу» титул російського государя, пропустив «Божиєю милістю і царем», а також забув вказати в титулах «карталінських і грузинських і кабардинських земель і багатьох держав государя та обладателя». Надалі, попереджав воевода, якщо староста ще буде так писати, то цар Михайло Федорович відпише королю польському і великому князю литовському Владиславу про це, і король накаже стратити М. Длуського. Відносно ж перебіжчиків, писав наприкінці М. Плещеев, — то у посольській угоді нічого нема про них, як і про те, чи треба їх повертати; «А чего в посольском договоре не написано, о том и вспоминать непригоже».²⁵

До речі, стежити, щоб ніхто не применшував і не принижував титул государя, було також в прямих обов'язках воевод. Коли воевода М. Плещеев погано зустрів антиохійського патріарха Паїсія, котрий їхав через Путивль до Москви на суд над Никоном, то бояри прискіпалися до нього, що ніби він написав «непригожу» титул царя, і звеліли путивльському стрілецькому голові С. Яцину заарештувати воеводу М. Плещеева і тримати його три дні у в'язниці, а дяка висікти гарпаником.

1621 року, за три роки до свого воеводства у Путивлі, стольник, князь Григорій Тюфякін з товаришами були послами у Персії і коли за столом у шаха пили за здоров'я російського царя, то кн. Тюфякін не допив до дна своєї чаші. За це на послів була накладена опала. За таку провину, сказано було у боярському присуді, їх треба було б стратити, але патріарх Філарет Микитич захистив їх, тому наказано було ув'язнити послів, відібравши помістя та вотчини. Окрім цієї провини, знайшлись і інші: у місті Ардебілі князь Тюфякін звелів вкрасти татарчєня, яке продав у Кумицькій землі, а у Кумицькій землі звелів вкрати дівку і вивіз її таємно, поклавши до скрині.

Воеводська посада вважалась дуже вигідною та прибутковою. Тому й призначали їх на невеликий час — рік-два, іноді три. Але зловживання воевод знаходили підтримку і порозуміння в уряді. В цьому зв'язку красномовним прикладом може бути грамота з Розрядного приказу стольнику і воеводі Путивля Григорію Пушкіну 17.VII.1639 р. У ній іде мова про те, що він прибулих до Путивля українських переселенців «переграбив», віднявши в них 880 овець, 8 коней, 18 волів та різного майна загальною вартістю 880 карбованців. І, пограбувавши, посадовив трьох черкас до путивльської в'язниці, щоб від них не було чолобиття. Бояри Розрядного приказу від імені царя звеліли українських переселенців з-під арешту звільнити, повернути їм все майно сповна і відпустити для подальшого проживання до Орла та Новасиля.²⁶

У лютому 1640 року приїхали до Москви польські королівські посланці і скаржились, що запорізькі козаки після розгрому їх королівськими військами захопили бранцями в полон багато людей, а потім продавали їх у різних місцях. Так, двох синів та двох дочок пана Длуського і багато інших полонених продали або віддали путивльському воеводі М. Плещееву. Цих людей намагалися відшукати в його московській садибі, але не знайшли.²⁷

Сірійський архидиякон Павло Алеппський, котрий мандрував через Путивль у 1654 році, бачив багатьох прислужниць у путивльських вельмож. Вони були «родом Татарки, что видно было по облику лица и узким глазам. Они берутся в плен во время войны и служат наложницами мужьям».²⁸

Після досягнення мирної угоди між Росією, Туреччиною і Польщею, Путивль втратив своє значення прикордонного міста. Внаслідок цього з важливого оборонного центру і фортеці на південних рубежах Росії він поступово стає рядовим повітовим містечком у центрі держави. Такої самої долі зазнали й інші прикордонні міста. Тому у 1775 році звання воевод було скасоване, а усі воеводські канцелярії замкнені.²⁹

За весь час існування посади воеводи в Путивлі, згідно з документами, які зберегла для нас історія, начальствувало понад 50 воевод. Були серед них дворяни, бояри, князі, стольники, окольничі. Деякі з них — С. В. Прозоровський та М. Ю. Плещеев — воеводствували у місті двічі, а І. І. Лобанов-Ростовський навіть тричі. По-різному склались долі воевод Путивля.

1605 року козацьким самозванцем Лжепетром, бродягою Ілейкою, було вбито воєводу Путивля князя Володимира Бахтіярова-Ростовського.

Через два роки після свого воеводства у Путивлі вмер 12 вересня 1654 року у Москві від морової виразки князь Федір Хілков-Стародубський.

У 1670 році колишній путивльський воєвода Семен Прозоровський був комендантом Астрахані. Коли місто захопив Степан Разін, Прозоровського було скинуто з храму.

Трагічно також обірвалось життя колишнього воєводи Путивля князя Юрія Долгорукова. «Получили мы ведомость, — писав 3 листопада 1707 року Меншикову цар Петро I, — что донские казаки на Айдаре взбунтовали, князя Юрия Долгорукого, посланного на Айдар, убили...».³⁰

Звичайно, ця тема занадто широка і далеко не вичерпується даною статтею, до того ж сімнадцяте століття — дуже цікавий період для історичних досліджень та пошуків.

СПИСОК ВОЄВОД ПУТИВЛЯ

Захар'їн Яків — полковий воєвода, в 1500 р. забрав Путивль у Литви.

Плещєв Федір — перший намісник Путивля (1539 р.).

Троскуров Михайло (1546 р.).

Ржевський Матвій Іванович — дяк, був воєводою Путивля (1556 р.), послом у Кримському ханстві (1563), воєводою Полоцька (1573), пізніше князь, намісник чернігівський.

Борисов Григорій Микитич (1589), боярин.

Вахромєєв Іван Семенович (1589).

Зінов'єв Афанасій (1589).

Салтиков Михайло (1604), окольничий.

Рубець-Мосальський Василь Михайлович (1604), князь, разом з дяком Сатуновим перейшов на бік Лжедмитра, власноруч зв'язав свого товариша другого воєводу Михайла Салтикова і 18 листопада 1604 року здав Путивль самозванцю.

Бахтіяров-Ростовський Володимир Іванович (1605), князь, його було вбито козацьким самозванцем Лжепетром, бродягою Ілейкою, а дочку князя згвалтовано.

Шаховський Григорій Петрович (1606), князь, «усієї крові заводчик», змовник проти Шуйського.

Мещерський Тимофій Юр'євич (1613—1616), князь.

Оладьїн Микита Васильович (1617—1620).

Борятинський Іван Михайлович (1617—1620), князь.

Туренін Василь Іванович (1621), князь, в 1616 очолював передовий полк у Мценську.

Собакін Сергій Степанович (1621), окольничий.

Ромоданівський Василь Григорович (1623).

Оляб'єв Г. О. (1623).

Короб'їн Василь Гаврилович (1624), дворянин, посол до Персії (1621), Данії (1631), Туреччини (1634).

Тюфякін Григорій Васильович (1624), князь, стольник, посол до Персії (1621).

Чемесов Степан Васильович (1624).

Головін Олексій Іванович (1625).

Єсіпов Іван Іванович (1625).

Бутурлін Михайло Матвійович (1630), стольник.

Уваров Гнат Ондрійович (1630).

Литвинов-Мосальський Ондрій Федорович (1630).

Ляпунов Володимир Прокопович (1630).

Волинський Семен Васильович (1635).

Плещесв Микифор Юр'свич (1638—1640).

Пушкін Григорій Гаврилович (1639—1640), боярин, ружейничий, посол російський до Польщі, Литви, Швеції, намісник Нижегородський.

Волконський Петро Федорович (1641), князь.

Прозоровський Семен Васильович (1642), боярин, був полковим воєводою; в 1670 році був комендантом Астрахані, де за наказом Степана Разіна його було скинуто з ракатів храму.

Лобанов-Ростовський Іван Іванович (1642), князь, боярин, окольничий.

Львов Василь Петрович (1645), князь, окольничий.

Долгоруков Юрій Олексійович (1646—1648), князь, боярин, посол до Польщі (1651), голова Стрілецького приказу (1682), у 1707 році його вбито на Дону Кіндратієм Булавіним.

Плещесв Микифор Юр'свич (1648—1649).

Ляпунов Іван Захарович (1649).

Лобанов-Ростовський Іван Іванович (1649), князь, боярин.

Собакін Микифор Сергійович (1649), окольничий, воєвода в Пскові (1650).

Пронський Іван Петрович (1649), князь, стольник.

Прозоровський Семен Васильович (1650—1651), князь, боярин.

Чемоданов Іван Іванович (1650—1651), стольник, воєвода усердський (1645).

Хілков-Стародубський Федір Ондрійович (1652), князь, окольничий, був воєводою в Белгороді (1645—1646), в Новгороді (1648—1650), вмер 12 вересня 1654 року у Москві від морової виразки.

Протасєв Петро Данилович (1652—1653), дворянин його царської величності.

Пушкін Степан Гаврилович (1653), боярин, окольничий, посол до Польщі, намісник алатарський.

Зюзін (або Зезін) Микита Олексійович (1654—1656), стольник, зустрівач у Путивлі арабського патріарха Макарія, який їхав до Москви на суд над Никоном.

Лобанов-Ростовський Іван Іванович (1662), князь, боярин, був воєводою у Путивлі тричі (1642, 1649, 1662).

Волинський Михайло Семенович (1666), окольничий.

Волконський Михайло Іванович (1670—1671), князь, стольник.

Хрущов Ф. (1678).

Лизлов Іван (1679).

Білосельський Іван Микифорович (1682), князь.

Новосільцев Григорій (1683).

Голенішев-Кутузов Михайло (1689).

Гагарін Микита (1692), князь.

Косагов Григорій Іванович (1693), думний дворянин.

Клочаков Степан Тимофійович (1697), стольник.

Алимов Ксенофонт, 15 травня 1698 року приймав у Путивлі гетьмана І. С. Мазепу, який прибув сюди на військову нараду.

Джерела та література:

1. Россия в начале XVII века. Записки капитана Маржерета. Л., 1982 г.
2. «Библиотека для чтения» — журнал словесности, наук, художеств, промышленности, повестей и мод. — СПб., 1836. — Т. 17. С. 75—78.
3. Советский энциклопедический словарь. — М., 1983.
4. Мицик Ю. А. та ін. Як козаки воювали. — К., 1991.
5. Палладий, игумен. Историко-статистическое описание Молчанской Рождество-Богородицкой Печерской мужской общежительной Софрониевой пустыни и состоящего при ней Скита во имя пророка, предтечи и крестителя Господня Иоанна, находящихся в Курской епархии. — Москва, 1895 г.
6. Соловьев С. М. Сочинения. Тома 7—8. М., 1989.
7. Там же.
8. О сторожевой, станичной и полковой службе на польской Украине московского государства до царя Алексея Михайловича. Сочинение И. Беляева. М., 1846. — С. 6.
9. Там же.
10. Соловьев, сочинения. — Тома 7—8.
11. Там же.
12. Там же.
13. Воссоединение Украины с Россией. Документы и материалы в трех томах. М., 1953. Т. 2.
14. Брокгауз Ф. А. и Эфрон И. А. Энциклопедический словарь. СПб., 1893. — Т. 16.
15. Воссоединение... — Том 1.
16. Там же.
17. Там же.
18. Брокгауз...
19. Воссоединение... Том 2.
20. Там же.
21. Брокгауз...
22. Мицик Ю. А. Нові джерела до історії Сумщини XVII—XVIII ст. (за матеріалами польських архівосховищ). Матеріали другої Сумської обласної наукової історико-краєзнавчої конференції. — Суми, 1994. — С. 47.
23. Воссоединение... — Том 1.
24. Там же.
25. Там же.
26. Там же.
27. Рябинин И. М. История о Путивле, уездном городе Курской губернии. Путивль, 1911. — С. 49.
28. То же, что в пункте 2 («Библиотека для чтения»).
29. Брокгауз Ф. А. и Эфрон И. А. Энциклопедический словарь. СПб., 1893 г., Т. 16.
30. Гордеев А. А. История казаков. Часть 3. Со времени царствования Петра Великого до начала Великой войны 1914 года. Москва, 1992. С. 45.

